

SVEA HOVRÄTT
Patent- och
marknadsöverdomstolen
Rotel 020107

DOM
2022-05-05
Stockholm

Mål nr
PMT 4780-21

Sid 1 (17)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Patent- och marknadsdomstolens dom 2021-03-17 i mål nr PMT 6223-20, se bilaga A

PARTER

Klagande S.S.,

Ombud: Advokaten J.B.

Motpart

Raoul Wallenberg Academy F Young Leaders Insamlingsstift., 802424-1740
Grev Turegatan 44
114 38 Stockholm

Ombud: Advokaterna P.O. och A.G.

SAKEN

Ersättning för utnyttjande av verk och skadestånd m.m.

Patent- och marknadsöverdomstolens domslut, se nästa sida.

Dok.Id 1792498

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 00

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.patentochmarknadsoverdomstolen.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

DOMSLUT

1. Patent- och marknadsöverdomstolen fastställer Patent- och marknadsdomstolens domslut.
 2. S.S. ska ersätta Raoul Wallenberg Academy F Young Leaders Insamlingsstift. för rättegångskostnaden i Patent- och marknadsöverdomstolen med 500 000 kr avseende ombudsarvode samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
-

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

S.S. har yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolen ska bifalla hennes yrkanden i Patent- och marknadsdomstolen. Hon har preciserat förbudsyrkandet till att avse de porträttbilder som finns återgivna i mobilapplikationen (appen) ”*Fading Stories*” per den 10 mars 2022 och de intervjuer som framgår av Patent- och marknadsdomstolens aktbilaga 68, se bilaga B. S.S. har vidare yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolen, vid bifall till hennes talan, ska befria henne från att ersätta motpartens rättegångskostnader i Patent- och marknadsdomstolen och i stället förplikta motparten att ersätta hennes rättegångskostnader där med yrkat belopp. Hon har slutligen yrkat att hon, oavsett målets utgång, ska befrias från att ersätta motpartens rättegångskostnader i underinstansen eller att ersättningsskyldigheten under alla förhållanden ska begränsas till 400 000 kr.

Raoul Wallenberg Academy F Young Leaders Insamlingsstift. (RWA) har motsatt sig att Patent- och marknadsdomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sin respektive rättegångskostnad i Patent- och marknadsöverdomstolen.

PARTERNAS TALAN

Parterna har återopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i Patent- och marknadsdomstolen med följande och justeringar och förtydliganden.

S.S. har i fråga om yrkandet om ersättning för ideell skada på s. 4 i Patent- och marknadsdomstolens dom (jfr ”m.m.”) förtydligat att grunden för detta yrkande, utöver den uteblivna namnangivelsen, är följande.

S.S. har haft en känslomässig koppling till verken och de personer som intervjuats och fotograferats. Intrånget har pågått under fem månader och S.S. och hennes

ombud har upprepade gånger påtalat detta utan att det har upphört.

S.S. har vidare förklarat att beräkningarna avseende de yrkade beloppen för nyttjande på s. 11 i Patent- och marknadsdomstolens dom i några avseenden är felaktiga och att beloppen ska beräknas enligt följande.

	Lovligt (under avtalsperioden)		Olovligt (efter avtalsperioden)	
	Fotografier	Litterära verk	Fotografier	Litterära verk
Facebook och Instagram	18 verk x 2 500 kr x 0,17 = 7 650	14 verk x 2 500 kr x 0,17/2 = 2 975	18 verk x 2 500 kr x 0,83 = 37 350	14 verk x 2 500 kr x 0,83/2 = 14 525

När det gäller påståendet om lovligt respektive olovligt nyttjande har S.S. förtydligat att utnyttjandet varit olovligt från den 24 oktober 2019 eftersom parternas avtal, till följd av RWA:s uppsägning, upphört att gälla.

UTREDNINGEN

Den bevisning som parterna åberopade i Patent- och marknadsdomstolen har lagts fram även i Patent- och marknadsöverdomstolen.

S.S. har som ny bevisning lagt fram ett e-postmeddelande från O.W. till tredje person angående hans tolkning av konsultavtalet samt RWA:s årsredovisning för år 2020.

DOMSKÄL

Ramen för domstolens prövning

Målet gäller S.S. yrkande om rätt till ersättning m.m. för utnyttjande av fotografiska och litterära verk i form av porträttbilder, intervjuer och citat som hon skapat i samband med en utställning, som slutligen kom att benämnas *Fading Stories* –

pass them on. Parterna har ingått ett konsultavtal den 18 oktober 2018 (avtalet). Punkten 6 i avtalet avser nyttjande av immateriella rättigheter. RWA har inte ifrågasatt att porträttbilder och intervjuer utgör sådana immateriella rättigheter som omfattas av punkten 6 i avtalet. När det däremot gäller citaten har RWA ifrågasatt dels om dessa utgör immateriella rättigheter enligt parternas avtal, dels om S.S. i så fall är ensam upphovsman till dem. Patent- och marknadsöverdomstolen återkommer till hur dessa frågor ska bedömas.

Processens ram avgörs av S.S. yrkanden och de omständigheter hon åberopat till grund för sin talan så väl i underinstansen som i Patent- och marknadsöverdomstolen. Patent- och marknadsöverdomstolen ska därför ta ställning till

- om RWA har utnyttjat sin rätt enligt avtalet att till tredje part vidareupplåta rätten till de immateriella rättigheter som skapats genom konsultuppdraget,
- om RWA i så fall är skyldig att betala ytterligare ersättning till S.S. enligt avtalet,
- om RWA uppsåtligen eller av oaksamhet olovligen utnyttjat S.S. fotografiska och litterära verk från den 24 oktober 2019 och
- om, i så fall, RWA är skyldig att för denna tid betala skälig ersättning till henne för utnyttjandet och ersättning för ytterligare skada i form av lidande och annat förfång, samt
- om det finns förutsättningar för ett vitesförbud enligt S.S. yrkande.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att S.S. inte gjort gällande att RWA fram till den 24 oktober 2019 är skyldig att betala ersättning till henne på någon annan grund än punkten 6 i avtalet samt att S.S. inte heller åberopat någon annan grund för påståendet om att nyttjandet varit olovligt än att avtalet upphört att gälla vid denna tidpunkt.

Därutöver ska Patent- och marknadsöverdomstolen ta ställning till om RWA tillfogat S.S. ideell skada genom att vid förfoganden under tiden den 24 oktober

2019 och den 25 januari 2020 inte namnge henne i enlighet med god sed samt om ersättning i så fall ska utgå.

Om Patent- och marknadsöverdomstolen kommer fram till att ersättning i något avseende ska utgå för nyttjandet, ska domstolen pröva ersättningens storlek.

Slutligen ska domstolen ta ställning till om S.S. har bättre rätt till varumärket *Fading Stories – pass them on*.

Parternas avtal

Rättsliga utgångspunkter

Som utgångspunkt råder avtalsfrihet vid upplåtelse av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer. Någon generell lagstadgad rätt till ersättning för en upphovsman som överlåter eller upplåter rätt till användning av verk finns för närvarande inte. I Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG, som antogs den 17 april 2019, finns i kapitel 3 vissa bestämmelser om skälig ersättning i upphovsmäns och utövande konstnärers avtal för kommersiell användning. Direktivet har trätt i kraft men är ännu inte genomfört. Det kan dock konstateras att direktivet enligt sin ordalydelse inte påverkar åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före den 7 juni 2021, dvs. avtal som ingåtts före denna tidpunkt.

Något om avtalet

Patent- och marknadsöverdomstolen noterar att avtalet från den 18 oktober 2018, såvitt framkommit i målet, är det enda skriftliga avtal som parterna ingått. Avtalet är ett sedvanligt konsultavtal enligt vilket S.S. som konsult skulle utföra ett uppdrag åt RWA. Uppdraget innebar enligt punkten 1 att S.S. tog ansvar för att bidra med fotografier och intervjuer inför utställningen *The Last Witnesses* (vilken senare kom att benämnas *Fading Stories – pass them on*). Enligt punkten 3 i avtalet skulle S.S. presentera ett visst antal fotografier att ställa ut på Fotografiska museet i början av hösten 2019 och spela in intervjuer med samtliga personer som fotograferats.

För detta uppdrag skulle S.S. erhålla arvode enligt vad som angavs i punkten 4. Avtalet innehöll vidare en immaterialrättsklausul i punkten 6 enligt vilken alla immateriella rättigheter som S.S. skapade inom ramen för avtalet under avtalstiden skulle ägas av henne. Punkten 6 innehöll även en rätt för RWA att på visst sätt använda de fotografier och immateriella rättigheter som S.S. skapat, utan att behöva utge ytterligare ersättning för detta. Avtalsvillkoret i punkten 6 har följande lydelse.

Alla immateriella rättigheter som Konsultbolaget skapar inom ramen för detta Konsultavtal under avtalstiden ägs av Konsulten.

Stiftelsen erhåller en icke-exklusiv, till 3e part upplåtbar rätt att använda de fotografier och immateriella rättigheter som skapats inom ramen för detta Konsultavtal på det sätt som Stiftelsen själv önskar i alla egna medieformer, bland annat egna hemsidor, broschyrer och annonser. Rätten gäller oavsett om användningen sker i kommersiella eller icke-kommersiella sammanhang, och är utan begränsning i tid och geografi. Konsultbolaget intygar att Konsulten beviljar dessa rättigheter till Stiftelsen.

Parterna är överens om att den ersättning som erlagts under punkt 4 är tillräcklig och skälig ersättning och att ingen extra ersättning skall utgå för upplåtelsen av rättigheterna enligt ovan för stiftelsens egen användning. I de fall när Stiftelsen upplåter nyttjanderätten vidare till andra aktörer/företag, ska Stiftelsen utge ytterligare ersättning till Konsulten i enlighet med branschstandard (se SFFs prisguide; motsv). Stiftelsen skall informera Konsulten regelbundet vilka upplåtelse av nyttjanderätt som sker till 3e part, som därvid Konsulten har rätt till ersättning för.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att det framgår av punkterna 1 och 3 i avtalet att S.S. uppdrag var att presentera fotografier och intervjuer inför en utställning på Fotografiska museet. Som framgått ovan har RWA inte ifrågasatt att S.S. porträttbilder och intervjuer utgör sådana immateriella rättigheter som omfattas av punkten 6 i avtalet.

Giltighetstiden av punkten 6 i avtalet

I fråga om avtalets giltighetstid har S.S. uppgett att avtalet upphört att gälla den 24 oktober 2019. Hon har inte påstått att punkten 6 har sagts upp med iakttagande av den uppsägningstid om tre månader som anges i punkten 9 i avtalet. RWA har förnekat att avtalet sagts upp. Det är S.S. som har bevisbördan för påståendet om att det sagts upp. S.S. har åberopat viss bevisning angående tolkningen av avtalet, bl.a. i form av ett e-postmeddelande från RWA till henne den 24 oktober 2019. Av e-postmeddelandet framgår att RWA ansåg att samarbetet borde avslutas. Det framgår dock inte att RWA sade upp avtalet. Tvärtom framgår det att RWA ansåg sig att i enlighet med punkten 6 i avtalet alltså ha en tidsobegränsad rätt att nyttja de fotografier som tagits fram i enlighet med parternas avtal. Någon annan bevisning som ger tydligt stöd för att avtalet sagts upp från någon av parterna finns inte. Sammantaget har S.S. därmed inte styrkt påståendet att avtalet sagts upp.

Vad S.S. i övrigt har fört fram angående avtalets giltighetstid medför inte heller enligt Patent- och marknadsöverdomstolen att punkten 6 i avtalet kan tolkas i strid med dess klara ordalydelse att RWA:s rätt är ”utan begränsning i tid”. Patent- och marknadsöverdomstolen instämmer alltså i Patent- och marknadsdomstolens bedömning att RWA:s rätt till användning enligt punkten 6 i avtalet inte är tidsbegränsad och därmed inte har upphört att gälla i samband med att utställningen *Fading stories – pass them on* avslutades eller vid någon annan tidpunkt (s. 19 och 20 i domen). Patent- och marknadsöverdomstolens bedömningar innebär därför, mot bakgrund av hur S.S. har formulerat sin talan, att S.S. ersättningsyrkande, såsom även Patent- och marknadsdomstolen funnit, i dess helhet ska prövas utifrån punkten 6 i avtalet och inte enligt 54 § upphovsrättslagen.

Yrkandet om ytterligare ersättning enligt avtalet

Citat

RWA har invänt att de citat som S.S. yrkat ytterligare ersättning för saknar upphovsrättsligt skydd och att de därmed inte heller utgör sådana immateriella rättigheter som parterna har avtalat om i punkten 6 i avtalet. I den mån citaten omfattas av upphovsrättsligt skydd har de, enligt RWA, i vart fall inte skapats av S.S. ensam.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar till att börja med att citaten i dess helhet inte har presenterats i målet. Av den åberopade bevisningen i form av e-postmeddelanden omnämns citat på flera ställen utan att själva citaten återges. S.S. har åberopat dokument med utdrag från intervjuer och skärmdumpar från RWA:s sidor på Facebook och Instagram där det visserligen förekommer textavsnitt från vad som förefaller vara intervjuer men inte heller här identifieras de citat som S.S. menar har nyttjats av RWA. Det går alltså inte att bedöma huruvida citaten utgör upphovsrättsligt skyddade verk, och därmed immateriella rättigheter enligt punkten 6 i avtalet, som tillkommer S.S. ensam. Hennes ersättningsyrkande avseende citaten ska därför ogillas redan av detta skäl.

Rätten till ersättning förutsätter vidareupplåtelse av rättigheter

Det framgår av punkten 6 i avtalet att RWA har erhållit en icke-exklusiv rätt att använda de immateriella rättigheterna som skapats inom ramen för avtalet på det sätt som RWA önskar i alla egna medieformer, bland annat egna hemsidor, broschyrer och annonser. Som konstaterats ovan är det Patent- och marknadsöverdomstolens bedömning att denna rätt inte upphört att gälla samt att rätten gäller utan begränsning i tid och omfattar de porträttbilder och intervjuer som skapats inför utställningen.

S.S. har anfört att varken utställningen av hennes verk på Fotografiska museet eller appen kan sägas utgöra RWA:s egna medieformer. Samtidigt har S.S. betecknat RWA:s förfoganden under perioden fram till den 24 oktober 2019 som "lovliga". Ett bifall till hennes talan om ersättning för denna period grundar sig, som framgått,

på punkten 6 i avtalet vilken förutsätter en vidareupplåtelse till tredje part av nyttjanderätten till de immateriella rättigheterna. RWA har förnekat att stiftelsen vidareupplåtit sina rättigheter enligt avtalet. Patent- och marknadsöverdomstolen avser därför först att pröva om det är visat att någon vidareupplåtelse av rättigheterna skett till tredje part i samband med 1) utställningen, 2) användningen av appen, 3) eventen eller 4) publiceringarna på Facebook och Instagram.

Utställningen

Enligt B.J. var Fotografiska museets roll i samarbetet att tillhandahålla lokaler för utställningen. Det är utrett i målet, främst genom förhören med S.S., O.W. och B.J., att det har funnits ett avtal mellan Fotografiska museet och S.S. vilket har innehållit en ersättningsklausul. Något avtal har inte getts in i målet. Förekomsten av ett avtal mellan Fotografiska museet och S.S. innebär, enligt Patent- och marknadsöverdomstolen, att utställningen av S.S. upphovsrättsligt skyddade verk på Fotografiska museet hösten 2019 kan ha förverkligats utan någon form av upplåtelse från RWA:s sida till tredje part. Utställningen i sig är med andra ord inte ett bevis för att det har skett en tredjepartsupplåtelse på sätt som S.S. har påstått. Övrig utredning ger inte heller stöd för att RWA har vidareupplåtit de immateriella rättigheterna till de fotografiska och litterära verken som skapats genom konsultuppdraget till Fotografiska museet eller någon annan. Utifrån detta bedömer Patent- och marknadsöverdomstolen att S.S. inte visat att någon tredjepartsupplåtelse, som berättigar till ersättning enligt punkten 6 i avtalet, skett med avseende på utställningen på Fotografiska museet.

Appen

Det är ostridigt att en app benämnd ”*Fading Stories*” tagits fram i samband med utställningen och att RWA förfogade över den. Genom utredningen, bland annat vittnesförhör med B.J., är det utrett att den som besökte utställningen på Fotografiska museet endast kunde se en del av utställningen utan app. För att kunna ta del av hela utställningen behövde besökaren ladda ned appen som innehöll ytterligare fotografier

och intervjuer. För att S.S. yrkande om ersättning ska kunna vinna bifall måste hon, som framgått ovan, visa att RWA till Fotografiska museet eller någon annan tredje part vidareupplåtit sin rätt att använda de immateriella rättigheter som S.S. skapat till följd av parternas avtal. Det saknas emellertid helt utredning om att en sådan upplåtelse ägt rum. I stället ger utredningen starkt stöd för att appen har varit en del av utställningen i enlighet med vad RWA påstått. Sammantaget bedömer Patent- och marknadsöverdomstolen att S.S. inte heller i detta avseende visat att någon tredjepartsupplåtelse skett som berättigar till ersättning enligt punkten 6 i avtalet.

Eventen

Av utredningen framgår att S.S. fotografier och intervjuer visades under tre event, varav ett utgjordes av invigningen av utställningen. Som Patent- och marknadsöverdomstolen noterat ovan ger utredningen stöd för att det funnits ett avtal mellan S.S. och Fotografiska museet. Utredningen ger inte stöd för att det skett en upplåtelse till tredje part från RWA:s sida i samband med något av eventen. S.S. yrkande om ersättning enligt avtalet för vidareupplåtelse av rätt att nyttja fotografier och litterära verk i samband med eventen kan alltså inte heller vinna bifall.

Publiceringarna på sociala medier

Det är ostridigt att RWA publicerat fotografier och utdrag från intervjuer som tagits fram inom ramen för avtalet på RWA:s egna konton på Facebook och Instagram. S.S. har gjort gällande att RWA därigenom upplåtit till tredje part, nämligen Facebook och Instagram, rätten att nyttja fotografierna och intervjuavsnitten. RWA har förnekat påståendet att publiceringarna utgör tredjepartsupplåtelser. Användarvillkoren för Facebook och Instagram har inte getts in eller åberopats i målet. Inte heller i övrigt har någon bevisning lagts fram som ger stöd för att en vidareupplåtelse skett. S.S. har därmed inte visat att hon, enligt avtalet, är berättigad till ytterligare ersättning för RWA:s publiceringar på Facebook och Instagram, varför hennes yrkande i denna del inte heller kan vinna bifall.

Yrkandet om ersättning för olovliga nyttjanden

Som Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterat inledningsvis har S.S. som grund för yrkandet om ersättning för olovligt utnyttjande åberopat att avtalet upphört att gälla den 24 oktober 2019 och att RWA fortsatt att nyttja hennes rättigheter trots att de inte längre hade rätt till det enligt avtalet. Någon annan grund för påståendet om att nyttjandet varit olovligt från den 24 oktober 2019 har inte åberopats. Redan Patent- och marknadsöverdomstolens bedömning i fråga om giltighetstiden av punkten 6 i avtalet, dvs. att nyttjanderätten inte begränsats i tid, leder till att några olovliga nyttjanden inte förekommit från den 24 oktober 2019. S.S. yrkande om skälig ersättning enligt 54 § upphovsrättslagen kan därför inte bifallas.

Yrkandet om vitesförbud

S.S. har i Patent- och marknadsöverdomstolen preciserat sitt förbudsyrkande. Förbudsyrkandet tar sikte på RWA:s påstått olovliga nyttjanden på Facebook och Instagram samt i en app av totalt 23 porträttbilder som var återgivna i appen ”*Fading Stories*” per den 10 mars 2022. Samma förbudsyrkande tar vidare sikte på RWA:s påstått olovliga nyttjanden av totalt sju intervjuer som finns i bilaga B (Patent- och marknadsdomstolens aktbilaga 68).

Mot bakgrund av Patent- och marknadsöverdomstolens bedömningar ovan beträffande citaten och giltighetstiden av punkten 6 i avtalet står det klart att några olovliga nyttjanden inte förekommit. Därmed saknas, utifrån hur S.S. fört sin talan, förutsättningar att bifalla hennes förbudsyrkande.

Ersättning för ideell skada

S.S. har i Patent- och marknadsöverdomstolen preciserat vad skadan avseende lidande och annat förfång bestått i. I likhet med vad Patent- och marknadsdomstolen funnit har även Patent- och marknadsöverdomstolen kommit fram till att det inte är visat att något olovligt nyttjande förekommit. Därmed saknas även i denna del förutsättningar att bifalla yrkandet.

Patent- och marknadsöverdomstolen ansluter sig också till Patent- och marknadsdomstolens bedömning i fråga om den påstått uteblivna namngivelsen (s. 22 och 23 i domen). S.S. ersättningsyrkande avseende ideell skada kan alltså inte heller vinna bifall.

Bättre rätt till varumärke

S.S. har gjort gällande att hon och RWA genom M.H. ingått ett muntligt avtal om att varumärket ”*Fading Stories – pass them on*” ska tillhöra henne.

Utifrån S.S. egna uppgifter är det inte tydligt för Patent- och marknadsöverdomstolen hur detta avtal ska ha ingåtts med bindande verkan för RWA. Det har inte påståtts att M.H. skulle ha behörighet att ingå avtal för RWA:s räkning. Till detta kommer att S.S. egna minnesanteckningar från de möten där utställningens namn diskuterades inte innehåller något om att S.S. skulle äga rättigheterna till namnet.

Mot denna bakgrund har S.S. inte visat att parterna ingått ett avtal om att varumärket ska tillhöra henne. Hennes talan om bättre rätt till varumärket kan därför inte vinna bifall.

Sammanfattning

Patent- och marknadsöverdomstolen har funnit att punkten 6 i parternas avtal inte sagts upp samt att den tydligt ger uttryck för att RWA:s möjligheter att nyttja och vidareupplåta nyttjanderätten till de verk som S.S. skapat inför utställningen på Fotografiska museet inte är tidsbegränsad. Med denna utgångspunkt har domstolen, mot bakgrund av hur S.S. fört sin talan, instämt i Patent- och marknadsdomstolens bedömning att något olovligt utnyttjande inte förekommit och att yrkandena om vitesförbud och ersättning för utnyttjande enligt 54 § upphovsrättslagen inte kan bifallas. När det gäller S.S. yrkande om ytterligare ersättning enligt avtalet har domstolen först bedömt att det inte visats att de citat hon begär ersättning

för utgör immateriella rättigheter enligt punkten 6 i avtalet. Patent- och marknadsöverdomstolen har vidare konstaterat att ersättning enligt samma punkt förutsätter en vidareupplåtelse av rättigheterna till tredje part samt bedömt att S.S. inte något avseende visat att någon sådan tredjepartsupplåtelse skett. Mot denna bakgrund har Patent- och marknadsöverdomstolen instämt i underrättens bedömning att yrkandena om ytterligare ersättning enligt avtalet inte heller ska bifallas. Patent- och marknadsöverdomstolen har också instämt i underrättens bedömning att S.S. inte visat hon inte skulle ha blivit namngiven på det sätt god sed kräver och därmed inte heller funnit skäl att bifalla yrkandet om ersättning för intrång i den ideella rätten. Slutligen har Patent- och marknadsöverdomstolen inte funnit det styrkt att parterna ingått ett avtal om att det aktuella varumärket "*Fading Stories – pass them on*" ska tillhöra S.S. och därför även instämt i att yrkandet om bättre rätt till varumärket inte kan bifallas. Patent- och marknadsdomstolens domslut i huvudsaken ska därför fastställas.

Rättegångskostnader

Parternas ståndpunkter

Parterna har i fråga om rättegångskostnaderna gjort följande förtydliganden och tillägg:

S.S.: RWA har inte visat att stiftelsen haft några ombudskostnader i någon instans. Patent- och marknadsdomstolen på ett felaktigt sätt inte lagt hennes slutliga vitsordande till grund för sin dom i rättegångskostnadsdelen.

RWA: Det är visserligen korrekt att ombudens advokatbyrå utför visst arbete för RWA utan krav på ersättning (pro bono), men så är inte fallet i fråga om denna tvist. Ombudskostnaderna har till del redan fakturerats och betalats. Resterande del kommer att faktureras RWA.

Rättegångskostnaderna i Patent- och marknadsdomstolen

S.S. är förlorande part och ska därför som utgångspunkt ersätta RWA:s rättegångskostnader i båda instanserna. Domstolen har i denna del att bedöma vilken betydelse S.S. vitsordande av RWA:s rättegångskostnad vid huvudförhandlingen i Patent- och marknadsdomstolen har och om det varit möjligt för henne att återta det efter att huvudförhandlingen avslutats.

Det är ostridigt att S.S. genom hennes dåvarande ombud vitsordade den begärda ersättningen från RWA för rättegångskostnad i Patent- och marknadsdomstolen. Patent- och marknadsdomstolens huvudförhandling avslutades den 26 januari 2021. Den 2 februari 2021 skickade S.S. ett e-postmeddelande till Patent- och marknadsdomstolen där hon meddelade att hon inte hade förstått innebörden av ett vitsordande och att hon då i stället vitsordade ett belopp om 400 000 kr. Frågan nu är om S.S. kunde återta sitt vitsordande i Patent- och marknadsdomstolen efter det att huvudförhandlingen avslutats alternativt om hon kan återta sitt vitsordande i Patent- och marknadsöverdomstolen.

Patent- och marknadsdomstolen har i sin dom redogjort för bestämmelsen i 18 kap. 14 § rättegångsbalken. Bestämmelsen avser ett yrkande om ersättning för rättegångskostnader. Sådant yrkande ska framställas innan handläggningen i målet avslutats. När ett mål avgörs efter huvudförhandling avslutas handläggningen genom huvudförhandlingens slutförande (jfr NJA 2002 not. C 57).

Enligt 17 kap. 2 § rättegångsbalken ska en dom grundas på vad som förekommit vid huvudförhandlingen om sådan hållits. I ett dispositivt tvistemål är utgångspunkten att domstolen inte ska frångå parternas processhandlingar inom ramen för deras dispositionsrätt. En parts medgivande ska dock ses som en processhandling som fritt kan återtas i samma instans där det gjorts (se NJA 1980 s. 56). Vidare kan ett medgivande som gjorts i lägre rätt endast återtas i högre rätt under alldeles speciella omständigheter (se NJA 1978 s. 55 och NJA 1981 s. 780).

Med det nu nämnda som utgångspunkt gör Patent- och marknadsöverdomstolen följande bedömning.

Såsom Patent- och marknadsdomstolen konstaterat får ett vitsordande anses utgöra en sådan särskild omständighet som gör domstolens prövning obehövlig enligt 18 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken (se prop. 1986/87:89 s. 121 f. och 162). Patent- och marknadsdomstolen har vidare haft att grunda sin dom på de processhandlingar som parterna gjort vid huvudförhandlingen. S.S. ändrade vitsordande har visserligen gjorts i samma instans, men har framställts efter det att Patent- och marknadsdomstolens huvudförhandling och därmed handläggningen avslutats. Enligt huvudförhandlingsprotokollet har det även skett efter det att Patent- och marknadsdomstolen beslutat dom. Detta medförde att Patent- och marknadsdomstolen under alla förhållanden inte kunde beakta hennes återtagna vitsordande.

Frågan är då om S.S. kan återta sitt vitsordande i Patent- och marknadsöverdomstolen. Domstolen beaktar då att S.S. biträdades av ombud vid huvudförhandlingen. Hon har inte närmare förklarat varför hon inte förstod innebörden av vitsordandet. Det föreligger därmed inte någon alldeles speciell omständighet som gör att vitsordandet kan återtas i Patent- och marknadsöverdomstolen. Mot denna bakgrund ska Patent- och marknadsöverdomstolen inte heller pröva skäligheten av RWA:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader i Patent- och marknadsdomstolen. Patent- och marknadsdomstolens domslut ska därför fastställas i denna del.

Rättegångskostnaderna i Patent- och marknadsöverdomstolen

RWA har yrkat ersättning med totalt 632 408 kr, allt avseende ombudsarvode. S.S. har överlämnat till rätten att bedöma om den ersättning som RWA begärt är skälig.

S.S. har med hänvisning till RWA:s årsredovisning för år 2020 anfört att RWA inte haft några ombudskostnader. Mot bakgrund av att RWA:s ombud är advokater

och därmed skyldiga att iaktta vad som utgör god advokatsed, föranleder vad S.S. anfört inte något skäl ifrågasätta att RWA:s yrkande avser faktiska ombudskostnader.

I fråga om skäligheten av RWA:s rättegångskostnadsyrkande kan det konstateras att målet har handlagts i drygt ett års tid i Patent- och marknadsöverdomstolen och har innefattat avgöranden av preliminärfrågor och en huvudförhandling där parterna närvarat under två dagar. Målets skriftväxling har visserligen varit relativt omfattande utan RWA:s förskyllan. Samtidigt är en del av RWA:s ombudskostnader hänförliga till flera yrkanden om avvisning av påstått nya omständigheter där RWA inte vunnit framgång. Patent- och marknadsöverdomstolen bedömer därför att ombudskostnaden framstår som väl hög för tillvaratagande av RWA:s rätt. Sammantaget får RWA anses tillgodosedd med en ersättning om 500 000 kr. Beloppet inkluderar den mervärdesskatt som utgör en kostnad för RWA.

Överklagande

Det saknas skäl att göra undantag från huvudregeln att Patent- och marknadsöverdomstolens domar inte får överklagas (se 1 kap. 3 § tredje stycket lagen, 2016:188, om patent- och marknadsdomstolar). Denna dom får därför inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Annika Malm, Eva Edwardsson, referent, och Sara Ulfsdotter.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen

DOM
2021-03-17
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
PMT 6223-20

PARTER

Kärande
S.S.,

Ombud: jur.kand. P.D.

Svarande

Raoul Wallenberg Academy for Young Leaders Insamlingsstiftelse, 802424-1740
Grev Turegatan 44, 2tr
114 38 Stockholm

Ombud: advokaterna P.O. och A.P.

DOMSLUT

1. Patent- och marknadsdomstolen ogillar käromålet.
2. Patent- och marknadsdomstolen förpliktar S.S. att ersätta Raoul Wallenberg Academy for Young Leaders Insamlingsstiftelse för dess rättegångskostnad avseende arvode med 975 250 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Dok.Id 2332025

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Rådhuset,
Scheelegatan 7

Telefon
08- 561 654 70
E-post: stockholms.tingsratt@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

S.S. är fotograf och författare.

Raoul Wallenberg Academy for Young Leaders Insamlingsstiftelse (RWA) är en icke-vinstdrivande insamlingsstiftelse som bildades år 2001. Stiftelsen hjälper ungdomar att stå upp för mänskliga rättigheter och agera med civilkurage. Verksamheten finansieras av bidrag från bl.a. privatpersoner, företag och offentlig sektor.

I början av år 2017 fick S.S. en idé om att fotografera och intervjua överlevande från Förintelsen till en fotoutställning. Under år 2018 kontaktade hon RWA för att höra sig för om ett samarbete.

Parterna ingick ett skriftligt avtal den 18 oktober 2018. I enlighet med punkten 3 i avtalet tog S.S. fram porträttbilder och spelade in intervjuer med de som fotograferades inför en kommande utställning på Fotografiska museet. I enlighet med punkten 4 i avtalet betalade RWA ett arvode till S.S..

Namnet på den planerade fotoutställningen var inledningsvis The Last Witnesses, men ändrades sedan till Fading Stories – pass them on. Den 21 maj 2019 ansökte RWA om varumärkesregistrering av varumärket Fading Stories – pass them on hos Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO).

RWA lade under sommaren och hösten 2019 upp vissa av S.S. fotografier och utdrag från hennes intervjuer på stiftelsens Facebook- och Instagramkonton. Porträttbilder och citat från intervjuer visades under en utställning i Fotografiska museets lokaler fr.o.m. den 28 augusti 2019 t.o.m. den 20 oktober 2019. Vidare fanns porträttbilder och intervjuer tillgängliga i en mobiltelefonapplikation (app) som RWA tillhandahöll. Härutöver visades vissa av de verk som målet handlar om för personer som hade bjudits in särskilt till Fotografiska museet vid tre olika tillfällen; den 27 augusti 2019, den 7 oktober 2019 och den 15 oktober 2019.

YRKANDEN M.M.

S.S. har yrkat att Patent- och marknadsdomstolen ska

- a) förplikta RWA att till henne betala 792 729 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 25 februari 2020 till dess betalning sker,
- b) förbjuda RWA vid vite, att på Facebook och Instagram samt i en app utnyttja porträttbilder av Alexander Rothman, Bela Czitron, Elisabeth Masur, Else Simonsson, Emerich Roth, Eugenia Göndör, Eva Byk, Franciska Mimmi Levy, Gustav Kadelburger, Hania Rosenberg, Hédi Fried, Jerzy Wasserman, Kate Wacz, Liesl Wallin, Livia Fränkel, Mala Freund, Olly Grün, Peter BF, Piotr Zettinger, Renate Gynnerstedt, Stella, Tobias Rawet och Zsuzsanna Reisch samt intervjuer med Elisabeth Masur, Else Simonsson, Hania Rosenberg, Hédi Fried, Jerzy Wasserman, Liesl Wallin och Renate Gynnerstedt samt
- c) fastställa att hon har bättre rätt än RWA till varumärket Fading Stories – pass them on.

RWA har bestritt yrkandena. Inget belopp har vitsordats som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

RWA har framställt yrkande om att S.S., för det fall hennes talan till någon del skulle vinna bifall, ska ersätta stiftelsen för den merkostnad som uppkommit p.g.a. av vårdslös processföring. Vidare har RWA yrkat att domstolen ska förplikta Susanna Sjöswärds ombud P.D. att, jämte sin huvudman, ersätta RWA för sådan merkostnad. RWA har inte preciserat merkostnaden till ett bestämt belopp utan överlåtit till rätten att göra detta.

S.S. och P.D. har bestritt yrkandena.

GRUNDER

S.S.

Av parternas avtal framgår att S.S. innehar de immateriella rättigheterna till porträttbilderna, som utgör fotografiska verk, och till intervjuerna och citaten, som utgör litterära verk.

RWA har utnyttjat sin rätt att till tredje part upplåta de immateriella rättigheterna till de fotografiska och litterära verken som skapats genom konsultuppdraget utan att ersätta S.S.. RWA är enligt parternas avtal skyldig att betala ersättning för utnyttjandet till dess att avtalet upphörde.

RWA har även uppsåtligen eller av oaktsamhet olovligen utnyttjat S.S. fotografiska och litterära verk efter det att konsultavtalet upphörde. RWA är enligt 54 § första stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) skyldig att för denna tid betala skälig ersättning för det olovliga utnyttjandet.

RWA har tillfogat S.S. ideell skada bl.a. genom att i appen inte ha angivit hennes namn i anslutning till verken mellan den 24 oktober 2019 och den 25 januari 2020. Borttagandet av hennes namn under denna period har stridit mot god sed.

Ränta ska utgå från den 25 februari 2020 vilket var förfallodagen för den faktura som S.S. tidigare har skickat till RWA.

S.S. har bättre rätt till varumärket Fading Stories – pass them on efter-som parterna har träffat ett avtal om att varumärket ska tillhöra henne.

RWA

S.S. har redan erhållit ersättning för det utförda arbetet och den aktuella användningen i enlighet med parternas avtal. RWA:s användning av fotografierna och

intervjuerna framställda av S.S. utgör inte tredjepartsupplåtelser som berättigar S.S. rätt till ytterligare ersättning. Det har heller inte skett någon annan upplåtelse till andra aktörer på sätt som skulle berättiga S.S. till ytterligare ersättning.

All RWA:s användning av de immateriella rättigheterna har skett i enlighet med konsultavtalet och övrig överenskommelse mellan parterna. I samband med användningen har RWA namngett S.S. i enlighet med god sed.

Det saknas grund att förpliktiga RWA att upphöra med nyttjandet av S.S. fotografiska och litterära verk på Facebook och Instagram samt i appen efter-som nyttjandet ryms inom RWA:s egen användning enligt konsultavtalet. Den app som används är en integrerad del av utställningen och innebär inte något separat eller ytterligare upphovsrättsligt förfogande.

Citaten har framställts gemensamt av S.S., RWA och konsultbyrån Sunny at Sea, som anlätades av RWA. Upphovsrätten till citaten, i den mån de omfattas av upphovsrättsligt skydd, tillkommer därmed parterna gemensamt.

Framställt krav på ersättning och skadestånd är under alla förhållanden alltför högt.

Parterna har inte avtalat att varumärket Fading Stories – pass them on ska tillhöra av S.S.. Varumärket är registrerat och innehas av RWA.

UTVECKLING AV TALAN

S.S.

Allmänt om parternas samarbete m.m.

En tid efter det att parterna hade bestämt sig för att ingå ett samarbete tog RWA fram ett utkast till avtal. Utkastet kommunicerades mellan parterna den 18 juni 2018. Enligt utkastet skulle de ekonomiska rättigheterna av upphovsrätten till de verk som Susanna

Sjöswärd skulle skapa tillkomma RWA. Något sådant avtal ingicks emellertid inte. Fyra månader senare ingick parterna i stället ett konsultavtal av vilket det *dels* framgår att S.S. skulle utföra vissa arbeten för RWA, *dels* att hon skulle behålla de ekonomiska rättigheterna till de verk som hon skapade.

Samtidigt som avtalet undertecknades höll S.S. och hennes dåvarande ombud O.W. på att ta fram ett utkast på avtal som S.S. skulle ingå med de som hon skulle fotografera och intervjua. Inför det ville hon höra med RWA om stiftelsen hade tänkt att ge publiceringsrätt för materialet till andra aktörer. Parterna hade en e-postkonversation om detta samma dag som konsultavtalet undertecknades den 18 oktober 2018. I denna konversation uppkom en fråga hur bestämmelsen om ersättning skulle tolkas t.ex. om materialet senare skulle ställas ut på bibliotek.

Under hösten 2018 samlade RWA in medel till projektet. RWA frågade S.S. om hon kunde tänka sig att ge bort inramade porträttbilder som signerats till de bidragsgivare som tillhandahållit en större summa. S.S. gick med på att göra ett undantag från parternas avtal och avstå från ersättning i detta fall.

I april 2019 överlämnade S.S. de porträttbilder och intervjuer som hon hade tagit fram för utställningen till RWA.

Från december 2018 och under större delen av år 2019 diskuterade parterna om konsultavtalet skulle förtydligas och förlängas. Den 3 juni 2019 skickade O.W. ett e-postmeddelande till H.A. på RWA för att påminna honom om att parternas avtal innebar att stiftelsen var skyldig att ersätta S.S. för upplåtelser till tredjeman. Den 26 juni 2019 skickade RWA ett utkast till ett tilläggsavtal till S.S.. Avtalet innehöll en klausul som reglerade rätt till ersättning för utställningar på t.ex. museum. Vidare innehöll utkastet ett förslag om att RWA skulle få en utökad rätt att använda allt material som hade tagits fram av S.S. utan att ersätta henne för det. Till skillnad från konsultavtalet skulle denna rätt inte vara begränsad till användning i egna

medieformer. Parterna ingick aldrig något avtal i enlighet med utkastet.

Den 27 juni 2019 skickade RWA ut ett nyhetsbrev där stiftelsen angav att den 28 augusti öppnar ”vår” utställning Fading Stories – pass them on på Fotografiska museet. När S.S. såg detta blev hon orolig över att RWA skulle försöka ta över rättigheterna till utställningen. Den 7 juli 2019 skrev hon ett e-postmeddelande till flera personer på RWA där hon uttryckte den känsla som hon hade. I juli 2019 påpekade S.S., genom O.W., att hennes namn måste framgå när materialet i appen tillgängliggörs för allmänheten.

Den 9 juli 2019 fick S.S. ett e-postmeddelande från M.H. på RWA där M.H. skrev att all kommunikation som rör innehåll i appen skulle gå genom henne och att det även gällde juridiska frågor till konsultbyrån Sunny at Sea.

Under sommaren 2019 gjordes en paus i parternas avtalsförhandlingar. O.W. skickade den 17 juli 2019 ett e-postmeddelande till flera personer på RWA och upplyste dem om att konsultavtalet gällde tillsvidare.

Under hösten fortsatte parternas diskussioner. B.J. på Fotografiska museet började känna viss oro och uppmanade S.S. att skriva på ett nytt avtal med RWA. Han tyckte att det var viktigt att utställningen kunde visas på skolor efter det att utställningen på museet hade avslutats. RWA pressade på angående ett nytt avtal och skickade över ett nytt förslag till tilläggsavtal den 17 oktober 2019. Den 18 oktober 2019 skickade S.S. ett e-postmeddelande till H.R. på RWA för att få information om hur många upplåtelser som stiftelsen hade gjort till tredje part. RWA svarade med att om S.S. inte kunde komma på ett möte så skulle RWA avsluta samarbetet med henne.

Den 24 oktober 2019 sade RWA upp parternas samarbete. I samband med det ändrade RWA inställning. Plötslig ansåg RWA att det inte var viktigt med ett tilläggsavtal för

att ha rätt att använda verken i framtida projekt. RWA menade nu att konsultavtalet redan gav stiftelsen en sådan rätt.

Den 2 november 2019 vände sig S.S. till C.Å. som är en av styrelseledamöterna i RWA för att diskutera hur parterna skulle kunna gå vidare. I december 2019 tog S.S. även kontakt med O.W., som också är styrelseledamot i RWA. O.W. ansåg att situationen som hade uppkommit var obehaglig, men att det enligt honom skulle vara orimligt att ta betalt för att gå ut med information om Förintelsen i skolor.

Efter det att parternas samarbete hade avslutats kontaktade RWA de överlevande som S.S. hade fotograferat och intervjuat för att höra om de kunde ställa upp på att fotograferas på nytt och ge nya intervjuer. S.S. skrev till de överlevande den 9 november 2019 för att informera dem om den uppkomna situationen.

Punkten 6 i parternas avtal

Enligt punkten 6 tredje stycket i konsultavtalet måste två rekvisit vara uppfyllda för att RWA ska undgå ersättningsansvar för användning av de verk som S.S. innehar upphovsrätten till. Det måste *dels* ha varit fråga om stiftelsens egen användning, *dels* om användning i stiftelsens egna medieformer.

Uttrycket ”egen användning” måste förstås som användning där det faktiskt är RWA som använder verken. När det gäller en organisation innebär det att det är organisationens egen personal som ska använda verken. Uttrycket kan likställas med det engelska uttrycket ”in-house”.

Verk på Facebook och Instagram

Mellan den 1 juli 2019 och den 16 oktober 2019 lade RWA upp S.S. fotografier av överlevande och utdrag från hennes intervjuer med dessa på Facebook och Instagram. Det var fotografier på och intervjuer med Hania Rosenberg (den 10 juli 2019),

Héidi Fried (den 11 juli 2019), Else Simonsson (den 12 juli 2019), Elisabeth Masur (den 13 juli 2019), Jerzy Wasserman (den 14 juli 2019), Liesl Wallin (den 15 juli 2019) och Renate Gynnerstedt (den 16 juli 2019). Härutöver lades ett fotografi på Emerich Roth upp på Facebook och Instagram den 1 juli 2019 och på Facebook även den 25 augusti 2019 samt att ett fotografi på Eugenia Göndör lades upp på Facebook den 16 oktober 2019. Dessa verk tillgängliggörs alltså för allmänheten i nämnda kanaler.

Facebook och Instagram utgör inte svarandens egna medieformer. Svaranden äger inte dessa. Genom att lägga upp verken där har RWA låtit tredjeman, dvs. Facebook och Instagram, nyttja dessa. Att svaranden har avtal med Facebook och Instagram som gör det möjligt att publicera material där saknar betydelse.

Verk på Fotografiska museet och i appen

Utställningen på Fotografiska museet bestod av åtta porträttbilder och citat som visades på TV-skärmar. Dessa bilder och citat kunde även nås via en app där inspelade intervjuer fanns. Härutöver bestod utställningen av femton citat som fanns på väggarna i lokalen. Genom att rikta mobiltelefonens kamera mot citaten var det möjligt att i appen få tillgång till femton porträttbilder och inspelade intervjuer som hörde ihop med citaten på väggarna.

Den överenskommelse som parterna har träffat avser endast en fysisk utställning på Fotografiska museet. Avtalet innehåller inte någon bestämmelse om att appen skulle vara en förutsättning för utställningen. Det är heller inget som parterna har kommit överens om.

Åtta porträttbilder och intervjuer har varit tillgängliga för personer som har laddat ner appen på sina mobiltelefoner utan att de har behövt besöka Fotografiska museet. De personer som har besökt museet och låst upp appen har kunnat ta del av ytterligare material som då blivit tillgängligt. De har sedan kunnat titta och lyssna på det material

som blivit tillgängligt även efter det att de har lämnat museets lokaler. Genom att utställningen har varit tillgänglig i appen har också ett stort antal vänner och bekanta till appanvändarna kunnat ta del av utställningen utan att besöka museet.

Uttrycket ”egna medieformer” i punkten 6 i konsultavtalet exemplifieras med ”egna hemsidor, broschyrer och annonser”. Därmed avses medieformer som används vid traditionell marknadsföring. Appen kan enligt avtalet inte anses utgöra RWA:s egen medieform. I vissa fall har appanvändaren behövt besöka Fotografiska museet för att få tillgång till verken. Eftersom museet inte är RWA:s egen medieform, är inte heller appen det.

Den 28 oktober 2019, dvs. efter det att utställningen på Fotografiska museet avslutats, uppmanade S.S. genom sitt ombud RWA att ta bort alla verk i appen. Dagen efter svarade RWA att stiftelsen arbetade med att ta bort materialet i appen. Materialet togs dock inte bort utan stiftelsen ändrade endast vissa textavsnitt. De skrev att utställningen på Fotografiska museet nu är avslutad. Samtidigt tog de bort S.S. namn som funnits intill porträttbilderna på de överlevande. S.S. påpekade detta för RWA. Den 25 januari 2020 lade stiftelsen in hennes namn igen.

Eventen

De event som har ägt rum på Fotografiska museet den 27 augusti 2019, den 7 oktober 2019 och den 15 oktober 2019 bör närmast beskrivas som event i samband med utställningen eftersom de inte har varit tillgängliga för samtliga besökare, endast pågått under en viss dag och erbjudit ytterligare upplevelser såsom en projektion av bilder, särskilda tal eller en paneldebatt. De utgör inte en del av utställningen.

Eventet som hölls den 27 augusti 2019 ägde rum före själva invigningen av utställningen. S.S. talade inte på eventet utan på den efterföljande invigningen. S.S. fick inte tala eller visa utställningen den 7 oktober 2019. Hon hade ingen kännedom om att

företag och organisationer skulle bjudas in till ett event den 15 oktober 2019.

Ersättningsyrkandet

S.S. har rätt till ersättning för ovannämnda upplåtelser till tredje part. Upplåtelseerna har skett lovligt fram till dess att RWA sade upp parternas avtal den 24 oktober 2019. Därefter har allt utnyttjande av verken varit olovligt. Upplåtelseerna på Facebook och Instagram har varit lovliga under ca tre månader från juli till oktober 2019 och olovliga i ca 15 månader, dvs. 17 procent lovligt och 83 procent olovligt. Upplåtelseerna i appen har varit lovliga i ca två månader från slutet av augusti 2019 till slutet av oktober 2019 och olovliga i ca 15 månader, dvs. 12 procent lovligt och 88 procent olovligt. Inga olovliga upplåtelser har gjorts när det gäller utställningen och eventen.

Beräkningen av det yrkade beloppet har såväl vad gäller lovligt som olovligt nyttjande gjorts enligt Svenska Fotografers Förbunds (SFF) prisguide för år 2018 och MU-avtalet för år 2018. Ersättningen för de litterära verken har beräknats till hälften av ersättningen för de fotografiska verken. När det gäller upplåtelseerna i appen har taxan för årlig ersättning använts för det första året och sedan den månatliga taxan för de resterande fem månaderna.

Yrkandet om ersättning för nyttjande avser perioden från juli 2019 till slutet av januari 2021 och är beräknat enligt följande. Alla belopp är exklusive mervärdesskatt.

	Lovligt (under avtalsperioden)		Olovligt (efter avtalsperioden)	
	Fotografier	Litterära verk	Fotografier	Litterära verk
Facebook	18 verk x	14 verk x	18 verk x	14 verk x
och	2 500 kr x 0,17	2 600 kr x 0,17	2 500 kr / 2 x	2 500 kr / 2 x
Instagram	= 7 650	= 2 975	0,83 = 37 350	0,83= 14 525

Utställningen	4 600 kr x 7,5 veckor = 34 500	4 600 kr / 2 x 7,5 veckor = 17 250	-	-
Appen	(23 verk x 1 600 kr + 23 x 1 100 kr x 5) x 0,12 = 19 596	23 verk x 1 100 kr / 2 x 2 månader = 25 300	(23 verk x 1 600 kr + 23 x 1 100 kr x 5) x 0,88 = 143 704	-
Eventet den 27 augusti 2019	15 verk x 2 600 kr = 39 000	-	-	-
Eventet den 7 oktober 2019	23 verk x 2 600 kr = 59 800	23 verk x 2 600 kr / 2 = 29 900	-	-
Eventet den 15 oktober 2019	23 verk x 2 600 kr = 59 800	23 verk x 2 600 kr / 2 = 29 900	-	-
Sammanlagt:	220 346	105 325	181 054	14 525

Yrkandet om 271 479 kr inklusive mervärdeskatt avseende ersättning för ideell skada är uppdelat på en post om 195 579 kr som avser ersättning för lidande och annat förfång och en post om 75 900 kr som avser ersättning för den uteblivna namngivelsen. Posten för lidande och annat förfång uppgår till 100 procent av den ersättning som yrkas för det olovliga nyttjandet (181 054 + 14 525).

Rätt till varumärket Fading Stories – pass them on

Under våren 2019 fördes en diskussion om namnbyte på utställningen. Vid ett möte den 9 maj 2019 gick S.S. med på att byta namn på utställningen under förutsättning att hon skulle erhålla rätten till det nya namnet. Vid ytterligare ett möte den 14 maj 2019 bestämdes att det nya namnet skulle vara Fading Stories – pass them

on. Den 17 maj 2019 fick hon en fråga från B.J. på Fotografiska museet angående namnet. Hon hade själv föreslagit att utställningen skulle döpas om till We shall not forget – We must not forget.

S.S. har därefter använt namnet Fading Stories – pass them on i 76 artiklar och intervjuer i medier i samband med utställningen på Fotografiska museet.

RWA ansökte om varumärkesregistrering den 31 maj 2019 utan att parterna hade diskuterat frågan. S.S. fick reda på registreringen långt senare av en vän. RWA:s registrering har också skett inom flera områden där parterna aldrig diskuterat att verken ska förekomma, vilket talar för att RWA vid tidpunkten har haft egna planer att använda S.S. verk.

RWA

Allmänt om parternas samarbete m.m.

RWA bildades år 2001 av Raul Wallenbergs syskonbarn.

När idén om utställningen presenterades för B.J. på Fotografiska museet förklarade han att museet var intresserat av att visa en utställning med porträtt och intervjuer, men bara under förutsättning att det blev en digital utställning och att den efter det att den avslutats på museet kunde användas för undervisning i skolor.

Utställningen Fading Stories – pass them on var ett samarbete mellan S.S., RWA och Fotografiska museet. De var alla medarrangörer i utställningen. I ett sms-meddelande den 28 april 2018 skrev S.S. att hon ”tror på ett samarbete med RWA och Fotografiska [museet] för utställning och bok”.

Den 3 maj 2018 fanns det en initial plan för projektet som utbyttes mellan S.S. och RWA via e-post. Av dokumentet framgår att ett av syftena med projektet var en vandrande fotoutställning och att särskilda aktiviteter riktade till skolungdomar

skulle ingå. Det framgår också att ett digitalt skolmaterial skulle tas fram. Till den initiala projektplanen fanns en budget bifogad. Budgeten var något av en drömbudget och den kom att revideras efter hand. I budget fanns en post som avsåg lön till S.S. med 30 000 kr per månad. Vid den tiden fanns en plan för att S.S. skulle följa med på skolturnén och att hon också skulle få betalt för sådant arbete. Den delen av projektet kom aldrig att genomföras.

RWA arbetade under sommaren och hösten 2018 med att ta fram avtal för att stiftelsen skulle kunna börja samla in medel för projektet. Av ett dokument som kallas för förväntansavklaran, daterat den 16 oktober 2018, framgår att en app skulle tas fram samt att teknik som bygger på s.k. förstärkt verklighet – eller augmented reality (AR) på engelska – skulle användas för det digitala skolmaterialet. Av dokumentet framgår också att utställningen skulle vara ett digitalt fotoprojekt som drevs av RWA i samarbete med S.S. och Fotografiska museet. Att bara anordna en utställning på Fotografiska museet har inte legat inom ramen för det uppdrag som anges i RWA:s stadgar. Den största delen i projektet för RWA:s del har varit den efterföljande skolturnén.

RWA och S.S. ingick konsultavtalet den 18 oktober 2018. Enligt avtalet skulle S.S. presentera 12–14 fotografier som kunde ställas ut på Fotografiska museet samt spela in intervjuer med de personer som fotograferades. För att utställningen skulle kunna invigas på Raul Wallenbergs dag den 27 augusti 2019 var det viktigt att det fanns en deadline för arbetet. Uppdragsperioden bestämdes därför till den 1 mars 2019. RWA:s nyttjanderätt enligt punkten 6 i konsultavtalet är tydlig. Det är en bred nyttjanderätt utan begränsning i tid. Det saknar således betydelse att avtalet i övrigt har upphört.

I samband med en fakturering i september 2018 fick RWA information från S.S. att den ersättning som hon begärde täckte *dels* en heltidslön för henne, *dels* användningen av materialet.

Under arbetets gång har alla parter – såväl S.S., RWA som Fotografiska museet – varit högst aktiva i det arbete som ledde fram till utställningen. Alla har tagit del av utkast och haft möjlighet att tycka till om innehåll och utformning vilket bl.a. framgår av mejlkonversationer mellan S.S., RWA och konsultbyrån Sunny at Sea under sommaren 2019. Det gäller även materialet i appen. S.S. har hela tiden känt till att utställningen senare skulle ut på en skolturné. Förutom att det nämndes redan i förväntansavklaran i oktober 2018 har detta också framgått av ett e-postmeddelande som M.H. skickade den 19 juli 2019 till bl.a. S.S..

Utställningen på Fotografiska museet och eventen

Utställningen på Fotografiska museet var ett gemensamt projekt. Det har inte varit fråga om någon tredjepartsupplåtelse till Fotografiska museet. Om det skulle anses vara en tredjepartsupplåtelse så är det S.S. som har överlåtit rätten att visa verken till Fotografiska museet.

Invigningen den 27 augusti 2019 var inte ett från utställningen skilt event. S.S. var med på invigningen och höll ett tal. Inte heller de andra eventen har varit separerade från utställningen. Det var inte något nytt material som visades vid dessa tillfällen. S.S. var inbjuden som talare den 7 oktober 2019, men hon ställde in samma morgon. Den 15 oktober 2019 hölls ett panelsamtal på Fotografiska museet. I samband med samtalet visade Fotografiska museet vissa av verken på skärmar. Detta var en del av utställningen och S.S. var informerad om panelsamtalet.

Verk i appen

Det gick inte att ta del av hela, eller större delen av, utställningen utan att använda appen. I stort sett var det appen som var utställningen. Att besökare har tagit del av utställningen i appen innebär inte något ytterligare förfogande av verken. Det var en-

dast de som besökte Fotografiska museet som kunde låsa upp appen. Verken har därmed inte visats för någon ny publik. Appen har tagits fram av konsultbyrån Sunny at Sea och den tillhandahålls av RWA. I vart fall är appen en av RWA:s egna medieförmer enligt punkten 6 i parternas avtal.

De citat som har använts i utställningen har tagits fram gemensamt. Först fanns det förslag på längre citat. Anställda vid Sunny at Sea kortade ned dessa och alla parter fick ge synpunkter på de citat som togs fram. Citaten utgör inte verk som omfattas av upphovsrättsligt skydd.

Verk på Facebook och Instagram

Inläggen på Facebook och Instagram utgör marknadsföring av utställningen. Som ett exempel på egen användning i punkten 6 i avtalet nämns annonser. RWA hade ansvar för marknadsföring av projektet. Även S.S. och Fotografiska museet använde sig av sociala medier för marknadsföring av projektet. Det handlar inte om någon tredjepartsupplåtelse.

Ersättning och skadestånd

Fotografiska museet har betalat S.S. för visning av verken. S.S. skulle bli dubbelkompenserad om hon erhåller ersättning för eventen eftersom de har utgjort en del av utställningen.

Endast när det gäller inläggen på Facebook och Instagram är det klarlagt vilka verk som yrkandena tar sikte på.

De skärmdumpar som S.S. har åberopat för att visa att hennes namn inte ska ha angetts i samband med porträttbilderna är inte fullständiga. Under en annan rubrik på samma sida finns hennes namn angivet. Det har varit möjligt att skrolla ner på sidan och se vem som har tagit fotografierna. S.S. har godkänt alla utkast

på texter i appen. S.S. har inte lidit någon skada p.g.a. av att hennes namn har angivits på det sätt som skett.

Varumärket Fading Stories – pass them on

Parterna har inte träffat någon överenskommelse om att S.S. ska ha bättre rätt till namnet Fading Stories – pass them on. Den 14 maj 2019 ville S.S. att namnet We shall not forget, we must not forget skulle användas. Den 17 maj 2019 accepterade hon dock beslutet om att gå vidare med Fading Stories – pass them on.

UTREDNINGEN

Parterna har åberopat skriftlig bevisning. S.S. har åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv och vittnesförhör med juristen O.W.. RWA har åberopat förhör under sanningsförsäkran med H.R. på RWA, och vittnesförhör med J.W., också på RWA, samt vittnesförhör med B.J. som är verkställande direktör på Fotografiska museet.

DOMSKÄL

Allmänt om det inledande arbetet med utställningen

Av utredningen har det framgått att S.S.. efter det att hon fått idén om att fotografera och intervjua personer som överlevt Förintelsen vänt sig till B.J. på Fotografiska museet för att höra om museet var intresserat av att ställa ut fotografierna och de tillhörande intervjuerna. Såväl S.S. som B.J. har i förhör berättat att han varit positivt inställd, men att han bett henne återkomma efter det att hon hittat en samarbetspartner för projektet. S.S.. återkom så småningom till B.J. och meddelade att RWA hade visat intresse av ett samarbete.

Av förhöret med B.J. framgår också att han tidigt meddelat att de behövde en digital lösning eftersom det annars skulle bli alldeles för dyrt att skicka ut fotografierna

och intervjuerna till skolor efter det att utställningen på Fotografiska museet hade avslutats. Han har inte kunnat svara på när idén om att använda en app kom upp, annat än att det var på ett tidigt stadium. Att idén om appen kom upp på ett tidigt stadium i diskussionerna om utställningen framgår även av det dokument som kallas för förväntansavklaran samt av förhören med H.R. och J.W.. De har även berättat att en digital lösning var viktig för att kunna nå ut till ungdomar.

B.J. har berättat att S.S. var informerad om idén att använda en app och att hon var delaktig i arbetet med utställningen, inklusive arbetet med appen. Även denna uppgift stöds av den skriftliga bevisningen samt uppgifter som övriga personer, inklusive S.S., har lämnat.

Av utredningen har det också framgått att S.S. och RWA var för sig har ingått avtal med Fotografiska museet. S.S. har i enlighet med sitt avtal med museet erhållit ersättning av museet för att verken har visats där. RWA har i enlighet med sitt avtal med museet fått tillåtelse att vid några tillfällen under hösten 2019 använda museets lokaler utan kostnad och även fått bjuda in skolelever till ett event den 7 oktober 2019 utan att dessa behövde betala entréavgift till museet.

Parternas avtal

Punkten 6 i parternas avtal av den 18 oktober 2018 innehåller flera olika bestämmelser. I första stycket finns en bestämmelse om att S.S. innehar alla immateriella rättigheter till det som hon har skapat inom ramen för avtalet. I andra stycket finns *dels* en bestämmelse som reglerar RWA:s användning av de verk som har skapats inom ramen för avtalet, *dels* en bestämmelse om att RWA till tredjeman får upplåta en rätt att använda dessa verk. I tredje stycket finns först en bestämmelse som reglerar RWA:s ersättningsskyldighet när stiftelsen använder verken. Härfter kommer en bestämmelse angående RWA:s skyldighet att ersätta S.S. i de fall RWA har upplåtit en rätt att nyttja verken till tredjeman och en tillhörande bestämmelse om hur ersättningen i de fallen ska bestämmas. Slutligen finns en bestämmelse om att RWA

ska underrätta S.S. om de upplåtelser som görs till tredjeman.

Eftersom parterna har ingått ett avtal som särskilt reglerar frågor om nyttjande av verken ska domstolens prövning som utgångspunkt ske utifrån parternas avtal och inte genom en tillämpning av upphovsrättslagen.

Vid tolkning av ett avtal om nyttjande av upphovsrätt ska sedvanliga principer för avtalstolkning tillämpas. Härtill kommer att det kan finnas skäl att beakta de särskilda tolkningsprinciper som finns på upphovsrättsområdet, som specialitetsgrundsatsen, som i korthet innebär att en överlåtelse av rättigheter inte omfattar mer än vad som framgår av avtalet, och specificationsprincipen, som i korthet innebär att otydliga avtal ska tolkas till upphovsmannens förmån.

S.S. har när det gäller nyttjande av de verk som har funnits kvar på Facebook och Instagram samt i appen efter det att parternas samarbete upphörde i oktober 2019 yrkat ersättning enligt upphovsrättslagen.

Patent- och marknadsdomstolen konstaterar dock att bestämmelsen i punkten 6 i parternas avtal gäller utan begränsning i tiden. Eftersom det finns en särskild bestämmelse om giltighet i punkten 6 saknar det betydelse att det i avtalet också finns en bestämmelse i punkten 2 som anger att konsultavtalet löper fr.o.m. den 15 juni 2018 t.o.m. den 1 mars 2019. Sistnämnda bestämmelse tar nämligen sikte på uppdragsperioden under vilken S.S. skulle ta fram fotografier och intervjuer och inte hela avtalet, vilket måste ha stått klart för parterna. Som framgår av förhöret med H.R. bestämdes datumet den 1 mars 2019 för att det skulle finnas en deadline när S.S. senast behövde lämna över verken till RWA för att det skulle vara möjligt att hinna med allt som skulle göras före invigningen av utställningen på Fotografiska museet den 27 augusti 2019. Enligt domstolen måste det alltså ha stått klart för parterna att bestämmelsen i punkten 6 är tillämplig även efter det att parternas faktiska samarbete i enlighet med konsultdelen av avtalet har upphört. Domstolen kommer

därför att pröva S.S. yrkande om ersättning för nyttjande av verken utifrån bestämmelserna i punkten 6 i parternas avtal och inte enligt 54 § första stycket upphovsrättslagen.

Verk som visats på Fotografiska museet och som har funnits tillgängliga i appen

När det gäller den del av ersättningsyrkandet som tar sikte på att verken har visats på Fotografiska museet gör domstolen följande bedömning.

Enligt punkten 3 i parternas avtal skulle S.S. ta fram fotografier som skulle ställas ut på Fotografiska museet samt intervjua de som fotograferades. Med beaktande av att det var S.S. som sökte upp RWA för att hitta en samarbetspartner till en utställning på Fotografiska museet är det inte möjligt att tolka bestämmelsen i punkten 6 i avtalet på det sätt som S.S. gör, dvs. att det bara skulle vara RWA, men inte hon, som har upplåtit nyttjanderätt till Fotografiska museet. Härutöver framgår det tydligt av utredningen att alla aktörer har deltagit i diskussioner och planering av utställningen och att det har varit ett gemensamt projekt. Det förhållandet att S.S. och RWA har haft separata avtal med Fotografiska museet visar att alla inblandade har haft ett intresse av utställningen. Under dessa förhållanden kan bestämmelsen i punkten 6 i parternas avtal, som gäller ersättning för upplåtelse till tredjeman, inte anses vara tillämplig när det gäller upplåtelsen till Fotografiska museet. Vid bedömningen går det heller inte att bortse från att S.S. i enlighet med sitt avtal med Fotografiska museet har erhållit visningsersättning för utställningen.

I bestämmelsen i punkten 3 anges inte hur aktuella fotografier och intervjuer skulle presenteras för personer som besöker museet, t.ex. om de skulle visas på en TV-skärm eller filmduk, hängas upp på en vägg eller laddas ner i en app. S.S. upp-gifter om att hon inte förrän på ett sent stadium har förstått att en app skulle användas och att hon inte ska ha haft möjlighet att ge sina synpunkter angående utformning av text m.m. är inte trovärdiga. Av såväl den skriftliga som den muntliga bevisningen är det visat att diskussionen om att använda en app kom upp på ett tidigt stadium och att

S.S. var införstådd med att appen skulle användas i utställningen. Vidare är det visat att hon vid flera tillfällen har lämnat synpunkter på innehållet i appen.

Av framför allt förhören med H.R. och J.W. är det även visat vilken betydelse appen har haft. En mycket stor del av utställningen gick endast att få tillgång till genom att använda appen. De museibesökare som inte laddade ner appen kunde när det gäller 15 av 23 verk endast ta del av ofullständiga citat där vissa ord hade tagits bort. De kunde inte utan app få tillgång till de fotografier och intervjuer som hörde ihop med citaten. Med hänsyn till appens betydelse för upplevelsen kan appen inte ses som en från utställningen separat del, vilket måste ha varit tydligt även för S.S..

Vidare är det inte visats att appen hittills har använts för andra ändamål än för utställningen på Fotografiska museet.

Av det ovan anförda följer att S.S. yrkanden om ersättning för visning av verk på Fotografiska museet och tillgängliggörande av verk i appen ska ogillas samt att detsamma gäller för yrkandet om förbud för RWA att använda vissa verk i appen.

Verk som har visats på olika event

När det gäller de tre event som har ägt rum konstaterar domstolen inledningsvis att samtliga har ägt rum på Fotografiska museet under den period som utställningen pågick. Domstolen noterar att S.S. i denna del har yrkat ersättning för nyttjande av 15 av sammanlagt 23 verk den 27 augusti 2019 och samtliga 23 verk både den 7 och den 15 oktober 2019. Det framstår därmed som att de som har varit inbjudna till eventen i själva verket har tagit del av utställningen som sådan. Eftersom eventen ägt rum på Fotografiska museet under den tid som utställningen har pågått framstår det inte som att det har varit fråga om något separat tillgängliggörande. Även om alla museibesökare inte var inbjudna till eventen måste de enligt domstolen anses ha varit en del av utställningen. Således kan S.S. yrkande om ersättning för dessa nyttjanden inte heller bifallas.

Verk som har lagts upp på Facebook och Instagram

När det slutligen gäller de verk som RWA har lagt upp på sina konton på Facebook och Instagram kan bestämmelsen i punkten 6 i avtalet, enligt domstolens mening, inte tolkas på annat sätt än att RWA har haft rätt att nyttja verken i dessa kanaler utan att ersätta S.S. för detta. Enligt domstolen är det uppenbart att det i dessa fall handlar om en användning i egna mediekkanaler. I vart fall får den eventuella otydlighet som skulle kunna föreligga när det gäller tolkningen av parternas avtal i denna del – specifikationsprincipen till trots – gå ut över S.S. med hänsyn till att det var hon, som genom O.W., föreslog bestämmelsen och därmed gav upphov till dess lydelse. S.S. yrkanden om ersättning och förbud såvitt gäller verk som har lagts upp på Facebook och Instagram ska således ogillas.

Ersättning för lidande och annat förfång

Eftersom domstolen inte har funnit att RWA har nyttjat verken i strid med parternas avtal ska även S.S. yrkanden om ersättning för lidande och annat förfång ogillas.

Namnangivelse

En fotograf ska enligt 3 § första stycket upphovsrättslagen namnges i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

S.S. har gjort gällande att RWA den 24 oktober 2019 tog bort hennes namn vid vissa porträttbilder som fanns i appen och att namnangivelsen kom tillbaka först tre månader senare.

S.S. har åberopat en skärmdump för att visa hur det har sett ut när hennes namn saknats i anslutning till ett fotografi i appen och en annan skärmdump för att visa hur det har sett ut när hennes namn har lagts till efter den 25 januari 2020. RWA å sin sida har åberopat ett utdrag på sammanlagt tre och en halv sida ur appen för att visa hur S.S. har namngetts.

Det underlag som har presenterats i denna del är begränsat. På ingen av de åberopade skärmdumparna finns något datum angivet. Domstolen noterar dock att S.S. åberopar en skärmdump där namnet saknas som har tagits före en skärmdump där namnet finns med. Domstolen har således inte tillgång till någon skriftlig bevisning för att bedöma om namnet tidigare har angivits på ett fullgott sätt och sedan tagits bort, utan endast om angivelsen tidigare har saknats på visst ställe där det sedan har lagts till.

Domstolen kan således inte uttala sig om det, som S.S. påstår, har skett någon försämring av namngivelsen under en viss period utan bara att den har förbättrats. Oaktat detta gör domstolen följande bedömning.

Av det underlag som RWA har åberopat framgår det att S.S. nämns som fotograf, att hon har varit delaktig i utställningen samt att hon tillsammans med RWA och Fotografiska museet finns upptagen som kontaktperson. Appen synes endast innehålla information under fyra flikar och om det är så som RWA påstår att S.S. finns nämnd under tre av dessa är det möjligt att namngivelsen uppfyller kraven på god sed.

Utifrån den samlade bevisningen som har åberopats kan domstolen emellertid varken konstatera att namngivningen har stridit mot god sed eller att den har varit förenlig med god sed. Eftersom det är S.S. som har bevisbördan för sitt påstående innebär det att hennes talan om ersättning för otillräcklig namngivelse inte kan bifallas.

Varumärket Fading Stories – pass them on

S.S. uppger om att parterna ska ha slutit ett muntligt avtal om att hon skulle ha rätt till namnet Fading Stories – pass them on vinner inte stöd av övrig utredning. Enligt henne har parterna kommit överens om detta vid två möten på Fotografiska museet den 9 eller den 14 maj 2019. Det finns emellertid skriftlig bevisning som visar att namnvalet fortfarande diskuterades fram till den 17 maj 2019. M.H. på RWA, som också ska ha varit med på i vart fall ett av mötena, skrev i ett e-post-meddelande till S.S. den 17 maj 2019 att de nu hade fattat ett beslut om projektets titel

och att hon inom kort skulle informera alla om beslutet. En kvart senare svarade S.S. på meddelandet på följande sätt: ”Absolut! Kör på det” samt att hon meddelade M.H. att hon ville se typsnittet som konsultbyrån Sunny at Sea skulle ta fram eftersom det enligt henne var viktigt att formen och typsnittet stämde överens med titeln. Någon timme före det att M.H. skrev till S.S. hade B.J. och S.S. kontakt via sms eller chatt. B.J. skrev att han hade hört det förslag på titel som diskuterades och att han ansåg att S.S. skulle acceptera förslaget. S.S. svarade att hennes förslag var We shall not forget – we must not forget. Den sammantagna bilden av bevisningen är att parterna har tagit fram titeln på utställningen gemensamt. Att S.S. förbehållits rätten till titeln i dessa diskussioner eller att rätten till titeln på något annat sätt skulle ha överlåtits kan inte anses visat. S.S. har bevisbördan för sina påståenden i denna del. Hennes yrkande om bättre rätt ska därmed ogillas.

Rättegångskostnader

Eftersom S.S. inte har vunnit bifall till någon del av sin talan saknas skäl att pröva RWA:s yrkande enligt 18 kap. 6 § rättegångsbalken om ersättning för merkostnad p.g.a. vårdslös processföring. Däremot ska S.S. som förlorande part ersätta RWA för dess rättegångskostnad enligt 18 kap. 1 § rättegångsbalken.

RWA har yrkat ersättning med 975 250 kr för arvode inklusive mervärdesskatt. Stiftelsen har förklarat att den delvis är skattskyldig för mervärdesskatt och att 70 procent av stiftelsens intäkter inte är avdragsgilla. RWA har uppgett att mervärdeskatten uppgår till 145 250 kr $((975\,250 - 145\,250) \times 0,7 \times 0,25)$.

Vid slutet av huvudförhandlingen vitsordade S.S., genom sitt ombud, beloppet som skäligt i och för sig. En vecka senare inkom S.S. med en skrift i vilken hon förklarade att hon vid huvudförhandlingen inte förstod innebörden av ett vitsordande och att hon nu vitsordar ett belopp om 400 000 kr som skäligt i och för sig.

Bestämmelsen i 43 kap. 14 § rättegångsbalken om att utredning som inkommit efter en huvudförhandling har avslutats i vissa fall kan ligga till grund för ett avgörande är till sin lydelse endast tillämplig om det är domstolen som har ansett att utredningen ska kompletteras. Frågan om detsamma ska gälla då en part på eget bevåg har kommit in med en komplettering efter det att huvudförhandlingen har avslutats har överlämnats till rättstillämpningen (se kommentaren till nämnda bestämmelse i JUNO, version 89 med publiceringsdatum den 27 januari 2021). Patent- och marknadsdomstolen gör i denna del följande bedömning.

Enligt 18 kap. 14 § andra stycket rättegångsbalken ska rätten självant pröva frågor om tillämpningen av bl.a. bestämmelsen om en rättegångskostnad varit skäligen påkallad enligt 8 §, om en sådan prövning inte är obehövlig på grund av särskilda omständigheter. Som framgår av kommentaren till lagrummet är frågor om rättegångskostnader underkastade parternas förfoganderätt (se JUNO, version 89 med publiceringsdatum den 27 januari 2021). Enligt domstolen får ett vitsordande av det yrkade beloppet anses utgöra en sådan särskild omständighet som gör att domstolen inte självant ska pröva om kostnaden är skäligen påkallad.

För att domstolen ska kunna pröva ett yrkande om ersättning av rättegångskostnader krävs enligt 18 kap. 14 § första stycket rättegångsbalken att yrkandet har framställts innan handläggningen av målet har avslutats. Som framgår av kommentaren till nämnda lagrum är det tidpunkten för huvudförhandlingens avslutande som är avgörande i de fall huvudförhandling hålls (se JUNO, version 89 med publiceringsdatum den 27 januari 2021). Patent- och marknadsdomstolen kan inte finna någon anledning för att detsamma inte skulle anses gälla för en inställning till ett yrkande om ersättning för rättegångskostnad.

I nu aktuellt fall innebär detta att domstolen inte självant ska pröva skäligheten av kostnaderna och att det är det belopp som S.S. vitsordade vid huvudförhandlingen som gäller, inte det belopp som hon meddelat senare. Eftersom S.S. vid

huvudförhandlingen vitsordade det yrkade beloppet ska hon ersätta RWA med 975 250 kr.

RWA har som skäl för att S.S. ombud, jämte sin huvudman, ska svara för den merkostnad som p.g.a. vårdslös processföring uppkommit för stiftelsen angett att ombudet inte i rätt tid har angett alla ståndpunkter i målet, att han inte har preciserat vilka verk som har nyttjats, att han har framställt yrkanden som inte kan prövats, att han har justerat yrkandena i målet efter den muntliga förberedelsen och då även framställt nya yrkanden, att han mot bättre vetande har framställt yrkandet om ersättning för nyttjande på Facebook och Instagram och att han har undanhållit information om S.S. avtal med Fotografiska museet.

Domstolen finner inte att det som RWA har lagt S.S. ombud till last kan anses utgöra sådan vårdslös processföring som kan föranleda ett solidariskt ersättningsansvar för merkostnad. Det saknas därför skäl att med stöd av 18 kap. 7 § rättegångsbalken ålägga S.S. ombud, att jämte sin huvudman, ersätta RWA för någon del av stiftelsens rättegångskostnad.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (PMD-02)

Överklagande, ställt till Patent- och marknadsöverdomstolen, ska ha kommit in till Patent- och marknadsdomstolen senast den 7 april 2021. Prövningstillstånd krävs.

Alexander Ramsay

Ulrika Persson

Linda Kullberg

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, Patent- och marknadsdomstolen

PMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Patent- och marknadsdomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Patent- och marknadsöverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövnings-tillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Patent- och marknadsdomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Patent- och marknadsdomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Patent- och marknadsöverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Patent- och marknadsöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Patent- och marknadsöverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Patent- och marknadsöverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att Patent- och marknadsdomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om Patent- och marknadsdomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med Patent- och marknadsdomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.